ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 6ης Σεπτεμβρίου 2011 *

Στην υπόθεση C-108/10,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunale di Venezia (Ιταλία) με απόφαση της 4ης Ιανουαρίου 2010, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 26 Φεβρουαρίου 2010, στο πλαίσιο της δίκης

Ivana Scattolon

κατά

Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους V. Σκουρή, Πρόεδρο, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, J.-J. Kasel και D. Šváby, προέδρους τμήματος, Γ. Αρέστη, A. Borg Barthet, M. Ilešič (εισηγητή), C. Toader και M. Safjan, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot
γραμματέας: A. Impellizzeri, υπάλληλος διοίκησης,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 1ης Φεβρουαρίου 2011,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η I. Scattolon, εκπροσωπούμενη από τους N. Zampieri, A. Campesan και V. De Michele, avvocati,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον L. D'Ascia, avvocato dello Stato,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την C. Cattabriga και τον J. Enegren,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 5ης Απριλίου 2011,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των

εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 26), της οδηγίας 2001/23/ΕΚ του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων (ΕΕ L 82, σ. 16), καθώς και των γενικών αρχών του δικαίου.

2 Η αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της I. Scattolon και του Ministero dell'Istruzione, dell'Università και della Ricerca (Υπουργείου Παιδείας, Πανεπιστημίων και Έρευνας, στο εξής: Ministero), με αντικείμενο τον μη συνυπολογισμό, κατά τη μετάταξη της I. Scattolon στο Ministero, της προϋπηρεσίας της στον Δήμο Scorzè, που ήταν ο αρχικός εργοδότης της.

Οι οδηγίες 77/187 και 2001/23

3 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187, ως ίσχυε, όριζε τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται επί μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλο επιχειρηματία, οι οποίες προκύπτουν από συμβατική εκχώρηση ή συγχώνευση.»

4 Κατά το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας, «εκχωρητής» είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που λόγω μεταβιβάσεως κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, χάνει την ιδιότητα του εργοδότη στην επιχείρηση και «εκδοχέας» είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που, λόγω της προαναφερθείσας μεταβιβάσεως, αποκτά την ιδιότητα του εργοδότη στην επιχείρηση.

5 Το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 77/187 όριζε:

«1. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που δημιουργούνται για τον μεταβιβάζοντα από σύμβαση εργασίας ή από εργασιακή σχέση που υφίσταται κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, μεταβιβάζονται, εξ αιτίας της μεταβιβάσεως αυτής, στον εκδοχέα.

[...]

2. Μετά τη μεταβίβαση, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, ο εκδοχέας διατηρεί τους όρους εργασίας που έχουν συμφωνηθεί από συλλογική σύμβαση κατά το ίδιο μέτρο που αυτοί έχουν προβλεφθεί για τον μεταβιβάζοντα, μέχρι την ημερομηνία της καταγγελίας ή λήξεως της συλλογικής συμβάσεως ή της ενάρξεως της ισχύος ή εφαρμογής άλλης συλλογικής συμβάσεως.

Τα κράτη μέλη δύνανται να περιορίζουν τη διάρκεια διατηρήσεως των όρων εργασίας με την επιφύλαξη ότι δεν είναι κατώτερη του έτους.»

6 Το άρθρο 4 της οδηγίας 77/187 όριζε:

«1. Η μεταβίβαση μιας επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως δεν συνιστά αυτή καθεαυτή λόγο απολύσεως για τον εκχωρητή ή τον εκδοχέα. Αυτή η διάταξη δεν εμποδίζει απολύσεις που είναι δυνατόν να επέλθουν για λόγους

οικονομικούς, τεχνικούς ή οργανώσεως που προϋποθέτουν μεταβολές στο επίπεδο της απασχολήσεως.

[…]

2. Αν η σύμβαση εργασίας ή η εργασιακή σχέση καταγγελθεί λόγω του ότι η μεταβίβαση, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, συνεπάγεται ουσιαστική μεταβολή των όρων εργασίας εις βάρος του εργαζομένου, η καταγγελία της συμβάσεως εργασίας ή της εργασιακής σχέσεως θεωρείται ότι επήλθε εξαιτίας του εργοδότη.»

7 Μετά την έναρξη ισχύος της οδηγίας 98/50/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 1998, για την τροποποίηση της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ L 201, σ. 88), για τη μεταφορά της οποίας στην εθνική νομοθεσία τάχθηκε στα κράτη προθεσμία που έληξε στις 17 Ιουλίου 2001, το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187 είχε ως εξής:

«α) Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε οποιαδήποτε μεταβίβαση επιχείρησης, εγκατάστασης ή τμήματος επιχείρησης ή εγκατάστασης σε άλλον εργοδότη, ως αποτέλεσμα νομικής μεταβίβασης ή συγχώνευσης.

β) Υπό την επιφύλαξη του στοιχείου α΄ και των ακολούθων διατάξεων του παρόντος άρθρου, θεωρείται ως μεταβίβαση, κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, η μεταβίβαση μιας οικονομικής οντότητας που διατηρεί την ταυτότητά της, η οποία νοείται ως σύνολο οργανωμένων πόρων με σκοπό την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, είτε κυρίας είτε δευτερεύουσας.

γ) Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες ασκούν κερδοσκοπικές ή μη οικονομικές δραστηριότητες. Η διοικητική αναδιοργάνωση δημοσίων διοικητικών αρχών ή η μεταβίβαση διοικητικών καθηκόντων μεταξύ δημοσίων διοικητικών αρχών δεν θεωρείται ως μεταβίβαση κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας.»

8 Η οδηγία 77/187, όπως έχει τροποποιηθεί από την οδηγία 98/50, καταργήθηκε, για λόγους κωδικοποιήσεως, από την οδηγία 2001/23.

9 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23 έχει περιεχόμενο αντίστοιχο προς το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187, όπως έχει τροποποιηθεί από την οδηγία 98/50. Οι ορισμοί των όρων «εκχωρητής» και «εκδοχέας» στην οδηγία 2001/23 είναι κατ' ουσίαν πανομοιότυποι προς τους ορισμούς που περιλαμβάνονται στο άρθρο 2 της οδηγίας 77/187.

10 Οι δε παράγραφοι 1 και 3 του άρθρου 3 της οδηγίας 2001/23 αντιστοιχούν κατ' ουσίαν προς τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 3 της οδηγίας 77/187. Το άρθρο 4 της οδηγίας 2001/23 αντιστοιχεί προς στο άρθρο 4 της οδηγίας 77/187.

Η εθνική νομοθεσία

Το άρθρο 2112 του ιταλικού Αστικού Κώδικα

11 Στην Ιταλία, η εφαρμογή της οδηγίας 77/187 και, κατόπιν, της οδηγίας 2001/23/ΕΚ εξασφαλίζεται, μεταξύ άλλων, με το άρθρο 2112 του ιταλικού Αστικού Κώδικα, κατά το οποίο «[σ]ε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεως, η εργασιακή σχέση συνεχίζεται με τον εκδοχέα και ο εργαζόμενος διατηρεί όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από τη σχέση αυτή. [...] Ο εκδοχέας υποχρεούται να εφαρμόζει [συλλογικές συμβάσεις] που ισχύουν κατά τον χρόνο μεταβιβάσεως, έως τη λήξη τους, εφόσον δεν έχουν αντικατασταθεί από άλλες συλλογικές συμβάσεις που εφαρμόζονται στην επιχείρηση του εκδοχέα».

Το άρθρο 8 του νόμου 124/99 και οι εκτελεστικές υπουργικές αποφάσεις

12 Έως το 1999, το Δημόσιο εξασφάλιζε την παροχή και τη χρηματοδότηση των βοηθητικών υπηρεσιών, όπως είναι η καθαριότητα, η συντήρηση και η φύλαξη, στα ιταλικά δημόσια σχολεία. Το Δημόσιο ανέθετε εν μέρει τη διαχείριση των υπηρεσιών αυτών στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, όπως είναι οι δήμοι. Η παροχή των υπηρεσιών αυτών εξασφαλιζόταν από το διοικητικό, τεχνικό κα βοηθητικό [ΔΤΒ] προσωπικό του Δημοσίου και εν μέρει από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, όπως είναι οι δήμοι. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης παρείχαν τις εν λόγω υπηρεσίες είναι διά του διοικητικού, τεχνικού και βοηθητικού προσωπικού τους (στο εξής: ΔΤΒ προσωπικό των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης), είτε διά συμβάσεων που συνήπταν με ιδιωτικές επιχειρήσεις.

13 Οι αποδοχές του ΔΤΒ προσωπικού των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης καθορίζονταν βάσει της εθνικής συλλογικής συμβάσεως —κλάδος περιφερειών και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (Contratto Collettivo Nazionale di Lavoro — Regioni Autonomie Locali, στο εξής: CCNL των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης). Αντιθέτως, οι αποδοχές του ΔΤΒ προσωπικό του Δημοσίου που εργαζόταν στα δημόσια σχολεία καθορίζονταν βάσει της εθνικής συλλογικής συμβάσεως που ίσχυε για τα σχολεία (Contratto Collettivo Nazionale di Lavoro della Scuola, στο εξής: CCNL των σχολείων).

14 Ο νόμος 124/99, περί επείγουσας θεσπίσεως διατάξεων σχετικών με το προσωπικό των σχολείων (legge n. 124/99 — disposizioni urgenti in materia di personale scolastico), της 3ης Μαΐου 1999 (*GURI* αριθ. 107, της 10ης Μαΐου 1999, στο εξής: νόμος 124/99), προέβλεπε τη μετάταξη, από 1ης Ιανουαρίου 2000, του ΔΤΒ προσωπικού των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης σε οργανικές θέσεις ΔΤΒ προσωπικού του Δημοσίου.

15 Συναφώς, το άρθρο 8 του νόμου 124/99 ορίζει:

«1. Το ΔΤΒ προσωπικό των δημοσίων σχολείων […] μετατάσσεται στο Δημόσιο. Οι διατάξεις περί τοποθετήσεως του προσωπικού αυτού σε Δήμους και επαρχίες καταργούνται.

Το προσωπικό που κατά τον χρόνο ενάρξεως ισχύος του παρόντος νόμου υπάγεται οργανικά σε φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης και ασκεί τα καθήκοντα της παραγράφου 1 σε δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα μετατάσσεται σε θέσεις ΔΤΒ δημοσίων υπαλλήλων αντίστοιχων λειτουργικών καθηκόντων και τυπικών προσόντων. Εφόσον δεν υφίστανται οργανικές θέσεις ΔΤΒ προσωπικού στο Δημόσιο αντίστοιχες των προσόντων των μετατασσομένων υπαλλήλων, αυτοί δύνανται να επιλέξουν, εντός τριών μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος, να τοποθετηθούν στον οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης όπου εργάζονταν προηγουμένως. Αναγνωρίζεται από νομικής και οικονομικής απόψεως η προϋπηρεσία του εν λόγω προσωπικού στον οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης όπου εργαζόταν προηγουμένως, καθώς και το δικαίωμα διατηρήσεως, επί ορισμένο διάστημα, της θέσεως εργασίας, εφόσον αυτή εξακολουθεί να υφίσταται.»

16 Για την εφαρμογή του νόμου 124/99, εκδόθηκε υπουργική απόφαση περί μετατάξεως του ΔΤΒ προσωπικού από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης προς το Δημόσιο υπό την έννοια του άρθρου 8 του νόμου 124/99 της 3ης Μαΐου 1999 (decreto trasferimento del personale ATA dagli enti locali allo Stato, ai sensi dell'art. 8 della legge 3 maggio 1999, n. 124), της 23ης Ιουλίου 1999 (*GURI* αριθ. 16, της 21ης Ιανουαρίου 2000, σ. 28, στο εξής: υπουργική απόφαση της 23ης Ιουλίου 1999). Το άρθρο 3 της υπουργικής αποφάσεως αυτής ορίζει:

«[…]

Με απόφαση […] καθορίζονται τα κριτήρια βάσει των οποίων θα εξισωθεί, στον τομέα των σχολείων, η μεταχείριση του εν λόγω προσωπικού και του προσωπικού που απασχολείται στον τομέα αυτόν, με βάση τις αποδοχές, τις παρεπόμενες αποδοχές και την αναγνώριση, από νομικής και οικονομικής απόψεως, καθώς και όσον αφορά την κοινωνική ασφάλιση, της προϋπηρεσίας στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, μετά τη σύναψη συλλογικής συμβάσεως […] μεταξύ της [Agenzia per la rappresentanza negoziale delle pubbliche amministrazioni (υπηρεσία

εκπροσωπήσεως των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, στο εξής: ARAN)] και των αντιπροσωπευτικών συνδικαλιστικών οργανώσεων […]».

17 Το άρθρο 9 της υπουργικής αποφάσεως της 23ης Ιουλίου 1999 ορίζει:

«Από τις 24 Μαΐου 1999, το Δημόσιο υποκαθιστά τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης στις συμβάσεις που αυτοί έχουν συνάψει και οι οποίες ενδεχομένως ανανεώθηκαν μετά την ημερομηνία αυτή, όσον αφορά την άσκηση ΔΤΒ καθηκόντων στα δημόσια σχολεία, αντί της προσλήψεως μισθωτών […] Χωρίς να θίγονται οι δραστηριότητες των τρίτων που έχουν προσληφθεί […] δυνάμει των ισχυουσών διατάξεων, το Δημόσιο υποκαθιστά τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης στις συμβάσεις που αυτοί έχουν συνάψει με επιχειρήσεις […] για την εκτέλεση των ΔΤΒ εργασιών με τις οποίες έχουν εκ του νόμου επιφορτιστεί οι οργανισμοί αντί του Δημοσίου. […]»

18 Η συμφωνία μεταξύ της ARAN και των συνδικαλιστικών οργανώσεων του άρθρου 3 της υπουργικής αποφάσεως της 23ης Ιουλίου 1999 υπογράφηκε στις 20 Ιουλίου 2000 και εγκρίθηκε με την υπουργική απόφαση περί εγκρίσεως της συμφωνίας της 20ής Ιουλίου 2000 μεταξύ της ARAN και των εκπροσώπων των συνδικαλιστικών οργανώσεων και συνομοσπονδιών όσον αφορά τα κριτήρια ενσωματώσεως των πρώην υπαλλήλων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που μετατάχθηκαν στον τομέα των σχολείων (decreto interministeriale — recepimento dell'accordo ARAN — Rappresentanti delle organizzazioni e confederazioni sindacali in data 20 luglio 2000, sui criteri di inquadramento del personale già dipendente degli enti locali e transitato nel comparto scuola), της 5ης Απριλίου 2001 (*GURI* αριθ. 162, της 14ης Ιουλίου 2001, σ. 27, στο εξής: υπουργική απόφαση της 5ης Απριλίου 2001).

19 Η εν λόγω συμφωνία ορίζει:

«*Άρθρο 1*

Πεδίο εφαρμογής

Η παρούσα εφαρμόζεται από 1ης Ιανουαρίου 2000 στους μισθωτούς εργαζομένους των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που μετατάχθηκαν στον τομέα "Σχολεία" δυνάμει του άρθρου 8 του [νόμου 124/99] και [...] της υπουργικής αποφάσεως [...] της 23ης Ιουλίου 1999 [...].

Άρθρο 2

Ισχύουσες συμβάσεις

Από 1ης Ιανουαρίου 2000, η [CCNL των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης] παύει να εφαρμόζεται στο προσωπικό που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας [...]· από την ίδια ημερομηνία, εφαρμόζεται ως προς το προσωπικό αυτό η [CCNL των σχολείων], περιλαμβανομένης της ρυθμίσεως των παρεπόμενων αποδοχών, με την επιφύλαξη αντίθετων διατάξεων των επόμενων άρθρων.

[...]

Άρθρο 3

Κατάταξη και αποδοχές

Οι εργαζόμενοι τους οποίους αφορά το άρθρο 1 της παρούσας κατατάσσονται, στη μισθολογική κλίμακα, σε αντίστοιχο με τα επαγγελματικά προσόντα μισθολογικό βαθμό στον τομέα των σχολείων, [...] σύμφωνα με τα ακολούθως οριζόμενα. Οι αποδοχές των εν λόγω εργαζομένων [...] είναι αυτές του μισθολογικού κλιμακίου που αντιστοιχεί σε αυτό στο οποίο βρίσκονταν στις 31 Δεκεμβρίου 1999, ή τουλάχιστον του αμέσως κατώτερου, και περιλαμβάνουν τον μισθό, την προσαύξηση λόγω

προϋπηρεσίας, καθώς και την [αποζημίωση που προβλέπει η CCNL των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης], εφόσον τη δικαιούνται. Τυχόν διαφορά μεταξύ των αποδοχών που οφείλονται κατόπιν της μετατάξεως και των αποδοχών του εργαζομένου στις 31 Δεκεμβρίου 1999 καταβάλλεται ατομικά στον εργαζόμενο και λαμβάνεται υπόψη, κατόπιν χρονικής προσαρμογής, για την προαγωγή στο επόμενο μισθολογικό κλιμάκιο. Το προσωπικό που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας λαμβάνει ειδική συμπληρωματική αποζημίωση, όπως αυτή είχε καθοριστεί στις 31 Δεκεμβρίου 1999, εφόσον αυτή είναι υψηλότερη από την αποζημίωση που χορηγείται στον τομέα των σχολείων. […]

[…]

Άρθρο 9

Βασικές αποδοχές και παρεπόμενες αποδοχές

1. Από 1ης Ιανουαρίου 2000, εφαρμόζονται για το προσωπικό που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας όλες οι διατάξεις περί αποδοχών της [CCNL των σχολείων], κατά τα οριζόμενα στην εν λόγω CCNL.

2. Από 1ης Ιανουαρίου 2000, στο προσωπικό που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας καταβάλλονται προσωρινώς οι ακαθάριστες παρεπόμενες αποδοχές που περιλαμβάνονται στον πίνακα […] που είναι συνημμένος στη [CCNL των σχολείων]. […]

[…]»

20 Λόγω της ρυθμίσεως αυτής, ορισμένοι μεταταχθέντες ΔΤΒ υπάλληλοι προσέφυγαν στα δικαστήρια, ζητώντας πλήρη αναγνώριση της προϋπηρεσίας τους στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Προέβαλλαν, συναφώς, ότι τα κριτήρια τα οποία καθορίστηκαν με τη σύμβαση που εγκρίθηκε με την υπουργική απόφαση της 5ης Απριλίου 2001 είχαν ως συνέπεια οι μετατασσόμενοι στο Δημόσιο ΔΤΒ υπάλληλοι να καταταχθούν στον ίδιο βαθμό και να λαμβάνουν τις ίδιες αποδοχές με τους ΔΤΒ υπαλλήλους του Δημοσίου με μικρότερη προϋπηρεσία. Σύμφωνα με τα επιχειρήματά τους, το άρθρο 8 του νόμου 124/99 επιβάλλει να λαμβάνεται υπόψη η προϋπηρεσία των μετατασσομένων ΔΤΒ υπαλλήλων στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, ούτως ώστε, από 1ης Ιανουαρίου 2000, αυτοί να λαμβάνουν τις αποδοχές του ΔΤΒ υπαλλήλου του Δημοσίου με την ίδια προϋπηρεσία.

21 Στο πλαίσιο των διαφορών αυτών, το Corte suprema di cassazione (ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο) εξέδωσε το 2005 πολλές αποφάσεις, δεχόμενο κατ' ουσίαν τα επιχειρήματα αυτά.

Ο νόμος 266/2005

22 Με τροπολογία προταθείσα από την κυβέρνηση και εγκριθείσα από τον Ιταλό νομοθέτη, προστέθηκε στο άρθρο 1 του νόμου 266/2005, περί καταρτίσεως του ετήσιου και πολυετούς προϋπολογισμού του κράτους (δημοσιονομικός νόμος του 2006) [legge n. 266/2005 — disposizioni per la formazione del bilancio annuale e pluriennale dello Stato (legge finanziaria 2006)], της 23ης Δεκεμβρίου 2005 (τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* αριθ. 302, της 29ης Δεκεμβρίου 2005, στο εξής: νόμος 266/2005), η παράγραφος 218, η οποία έχει ως εξής:

«Η παράγραφος 2 του άρθρου 8 του νόμου [124/99] έχει την έννοια ότι το προσωπικό των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης το οποίο μετατάσσεται σε οργανικές θέσεις [ΔΤΒ προσωπικού] του Δημοσίου εντάσσεται σε θέσεις αντίστοιχων καθηκόντων και

τυπικών προσόντων βάσει των συνολικών αποδοχών που ελάμβανε κατά τον χρόνο της μεταβιβάσεως και σε μισθολογικό κλιμάκιο που προβλέπει αποδοχές ίσου ύψους, ή στο αμέσως κατώτερο, σε σχέση με τις ετήσιες αποδοχές κατά την 31η Δεκεμβρίου 1999, οι οποίες αποτελούνται από τον μισθό, το επίδομα αρχαιότητας και ενδεχομένως από τα λοιπά επιδόματα που προβλέπονταν από [τη CCNL του προσωπικού των οργανισμών της τοπικής αυτοδιοίκησης] κατά τον χρόνο της μετατάξεως στο Δημόσιο. Τυχόν διαφορά μεταξύ του μισθολογικού κλιμακίου της αρχικής κατατάξεως και των ετήσιων αποδοχών της 31ης Δεκεμβρίου 1999, κατά τα προεκτεθέντα, καταβάλλεται ad personam και λαμβάνεται υπόψη, κατόπιν χρονικής προσαρμογής, για την προαγωγή στο επόμενο μισθολογικό κλιμάκιο. Δεν θίγεται η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου.»

23 Πολλά δικαστήρια υπέβαλαν στο Corte costituzionale (συνταγματικό δικαστήριο) ερωτήματα όσον αφορά το συμβατό του άρθρου 1, παράγραφος 218, του νόμου 266/2005 με το ιταλικό Σύνταγμα, ιδίως δε με τον κανόνα περί αυτοτέλειας της δικαστικής εξουσίας, ο οποίος απαγορεύει στον νομοθέτη να παρεμβαίνει στην άσκηση της αποκλειστικής αρμοδιότητας του Corte suprema di cassazione για ομοιόμορφη ερμηνεία του νόμου.

24 Με απόφαση της 18ης Ιουνίου 2007, καθώς και με μεταγενέστερες διατάξεις του, το Corte costituzionale έκρινε ότι το άρθρο 1, παράγραφος 218, του νόμου 266/2005 δεν αντιβαίνει στις γενικές αρχές του δικαίου των οποίων έγινε επίκληση. Αποφάνθηκε, μεταξύ άλλων, ότι η διάταξη αυτή δεν αποτελεί νέο κανόνα σε σχέση με το άρθρο 8, παράγραφος 2, του νόμου 124/99 και ότι διευκολύνει τη μετάταξη του ΔΤΒ προσωπικού των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης προς το Δημόσιο, δεδομένου ότι το προσωπικό αυτό βρίσκεται, κατά τον χρόνο της μετατάξεως, σε διαφορετική κατάσταση σε σχέση με το προσωπικό του Δημοσίου.

25 Το 2008 το Corte suprema di cassazione ζήτησε από το Corte costituzionale να επανεξετάσει τη νομολογία του υπό το πρίσμα των αρχών που κατοχυρώνονται με το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).

26 Με απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2009 το Corte costituzionale αποφάνθηκε ότι το άρθρο 1, παράγραφος 218, του νόμου 266/2005 δεν παραβιάζει την αρχή αυτή. Έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η διάταξη αυτή ενσωματώνει απλώς μια από τις εύλογες ερμηνείες του άρθρου 8, παράγραφος 2, του νόμου 124/99 και, ως εκ τούτου, δεν επιφέρει δυσμενή μεταβολή κεκτημένου δικαιώματος.

27 Το 2008 και το 2009, μέλη του μεταταχθέντος ΔΤΒ προσωπικού άσκησαν ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου τρεις προσφυγές, προσάπτοντας στην Ιταλική Δημοκρατία ότι, θεσπίζοντας το άρθρο 1, παράγραφος 218, του νόμου 266/2005, παρέβη το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ και το άρθρο 1 του πρώτου πρωτοκόλλου της συμβάσεως αυτής. Με απόφαση της 7ης Ιουνίου 2011, το εν λόγω δικαστήριο δέχθηκε τις προσφυγές αυτές (Cour eur. D. H., απόφαση Agrati κ.λπ. κατά Ιταλίας).

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

28 Η I. Scattolon, υπάλληλος του Δήμου Scorzè από τις 16 Μαΐου 1980, εργαζόταν ως τις 31 Δεκεμβρίου 1999 ως επιστάτρια σε δημόσια σχολεία και ανήκε στο ΔΤΒ προσωπικό των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

29 Την 1η Ιανουαρίου 2000 μετατάχθηκε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8 του νόμου 124/99, σε οργανική θέση ΔΤΒ προσωπικού στο Δημόσιο.

30 Κατ' εφαρμογήν της υπουργικής αποφάσεως της 5ης Απριλίου 2001, η I. Scattolon κατατάχθηκε σε μισθολογικό κλιμάκιο που αντιστοιχεί σε εννέα έτη προϋπηρεσίας.

31 Δεδομένου ότι δεν της αναγνωρίστηκαν σχεδόν 20 έτη προϋπηρεσίας στον Δήμο Scorzè και θεωρώντας ότι υπέστη ως εκ τούτου ουσιώδη μείωση των αποδοχών της, η I. Scattolon, με δικόγραφο που κατέθεσε στις 27 Απριλίου 2005, προσέφυγε στο Tribunale di Venezia, ζητώντας να αναγνωριστεί το σύνολο της προαναφερθείσας προϋπηρεσίας της και, συνεπώς, να καταταγεί στο μισθολογικό κλιμάκιο του ΔΤΒ προσωπικού του Δημοσίου που αντιστοιχεί σε δεκαπέντε έως είκοσι έτη προϋπηρεσίας.

32 Μετά τη θέσπιση του άρθρου 1, παράγραφος 218, του νόμου 266/2005, το Tribunale di Venezia ανέστειλε την εκδίκαση της υποθέσεως και υπέβαλε στο Corte costituzionale ερώτημα σχετικά με το συμβατό της διατάξεως αυτής, μεταξύ άλλων, με τις αρχές της ασφάλειας δικαίου. Με διάταξη της 9ης Ιουνίου 2008, το Corte costituzionale αποφάνθηκε, βάσει της αποφάσεώς του της 18ης Ιουνίου 2007, ότι το εν λόγω άρθρο 1, παράγραφος 218, δεν θίγει τις γενικές αρχές του δικαίου των οποίων έγινε επίκληση.

33 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunale di Venezia αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει η [οδηγία 77/187] ή/και η [οδηγία 2001/23] ή τυχόν άλλη [κανονιστική ρύθμιση της Ενώσεως] εφαρμογή σε περίπτωση μετατάξεως βοηθητικού προσωπικού με καθήκοντα καθαριότητας και συντηρήσεως δημόσιων σχολικών κτιρίων από οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμους ή επαρχίες) στο Δημόσιο, όταν

η μετάταξη έχει ως αποτέλεσμα την υποκατάσταση του Δημοσίου στη θέση των εν λόγω οργανισμών όχι μόνον ως προς τις δραστηριότητες και τις σχέσεις με το σύνολο του εν λόγω προσωπικού (επιστατών), αλλά και ως προς τις συμβάσεις με τις οποίες η παροχή των εν λόγω υπηρεσιών καθαριότητας και συντηρήσεως είχε ανατεθεί σε ιδιωτικές εταιρίες;

2) Έχει η συνέχιση της σχέσεως εργασίας, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας [77/187] (η οποία κωδικοποιήθηκε, από κοινού με την [οδηγία 98/50] […], με την [οδηγία 2001/239]) την έννοια ότι, κατά τον υπολογισμό των παροχών που καταβάλλει ο εκδοχέας βάσει της προϋπηρεσίας, προσμετράται το σύνολο των ετών προϋπηρεσίας του μετατασσόμενου προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων των ετών κατά τα οποία το εν λόγω προσωπικό εργάσθηκε στην υπηρεσία του εκχωρητή;

3) Έχει το άρθρο 3 της [οδηγίας 77/187] ή/και οι [οδηγίες 98/50 και 2001/23] την έννοια ότι, μεταξύ των δικαιωμάτων του εργαζομένου που ακολουθούν τη μεταβιβαζόμενη στον εκδοχέα σχέση εργασίας, περιλαμβάνονται και ευεργετήματα που ο εργαζόμενος απέκτησε κατά τη διάρκεια της εργασίας του στον εκχωρητή, όπως ο βαθμός λόγω προϋπηρεσίας, εφόσον με αυτόν συνδέονται, βάσει της συλλογικής συμβάσεως που ισχύει για τους εργαζομένους του εκδοχέα, δικαιώματα οικονομικού χαρακτήρα;

4) Εμποδίζουν οι απορρέουσες από το ισχύον δίκαιο [της Ενώσεως] γενικές αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της ισότητας των δικονομικών όπλων και της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, καθώς και το δικαίωμα προσβάσεως σε ανεξάρτητο δικαστήριο και, εν γένει, το δικαίωμα για δίκαιη δίκη, τα οποία κατοχυρώνονται με το [άρθρο 6 ΣΕΕ], σε συνδυασμό με το άρθρο 6 της [ΕΣΔΑ] και με τα άρθρα 46, 47 και 52, παράγραφος 3, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, ο οποίος διακηρύχθηκε στη Νίκαια στις 7 Νοεμβρίου 2000, όπως αυτά έχουν ενσωματωθεί στη Συνθήκη της Λισσαβώνας, την εκ μέρους της Ιταλικής Δημοκρατίας έκδοση, μετά την παρέλευση σημαντικού χρονικού διαστήματος (πέντε ετών), κανόνα με τον οποίο ερμηνεύεται αυθεντικώς διάταξη κατά τρόπο ανακόλουθο προς το περιεχόμενο αυτής και αντίθετο προς την ερμηνεία που ακολουθεί παγίως το όργανο που είναι αρμόδιο για τον έλεγχο της τηρήσεως του νόμου, κανόνα ο οποίος, επιπροσθέτως, σχετίζεται με την επίλυση διαφορών στις οποίες η Ιταλική Δημοκρατία εμπλέκεται ως διάδικος;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

34 Κατόπιν της προαναφερθείσας αποφάσεως Agrati κ.λπ. κατά Ιταλίας, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης ζήτησε, με έγγραφο της 9ης Ιουνίου 2011, την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας.

35 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο μπορεί αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν προτάσεως του γενικού εισαγγελέα, ή ακόμα και κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων, να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, κατά το άρθρο 61 του Κανονισμού Διαδικασίας του, εφόσον κρίνει ότι δεν έχει διαφωτιστεί επαρκώς ή ότι η υπόθεση πρέπει να επιλυθεί βάσει επιχειρήματος επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 2004, C-210/03, Swedish Match, Συλλογή 2004, σ. I-11893, σκέψη 25, της 26ης Ιουνίου 2008, C-284/06, Burda, Συλλογή 2008, σ. I-4571, σκέψη 37, και της 17ης Μαρτίου 2011, C-221/09, AJD Tuna, Συλλογή 2011, σ. I-1655, σκέψη 36).

36 Εν προκειμένω, το Δικαστήριο κρίνει ότι διαθέτει όλα τα απαραίτητα στοιχεία για την εκδίκαση της αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως και ότι η εν λόγω αίτηση δεν πρέπει να εξεταστεί βάσει επιχειρήματος που δεν έχει προβληθεί ακόμη ενώπιόν του.

37 Επομένως, δεν γίνεται δεκτό το αίτημα της προσφεύγουσας της κύριας δίκης περί επαναλήψεως της επ' ακροατηρίου συζητήσεως ούτε το επικουρικό αίτημα περί υποβολής συμπληρωματικών έγγραφων παρατηρήσεων.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

38 Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν η πρόσληψη, από διοικητική αρχή κράτους μέλους, του προσωπικού που εργαζόταν για άλλη διοικητική αρχή με αντικείμενο την παροχή επικουρικής φύσεως υπηρεσιών στα σχολεία, συνιστά «μεταβίβαση επιχειρήσεως» κατά την έννοια της νομοθεσίας της Ενώσεως σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων.

39 Δεδομένου ότι τη νομοθεσία αυτή μπορούν να την επικαλεστούν μόνον πρόσωπα που προστατεύονται ως εργαζόμενοι από την εθνική εργατική νομοθεσία στο οικείο κράτος μέλος (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 10ης Δεκεμβρίου 1998, C-173/96 και C-247/96, Hidalgo κ.λπ., Συλλογή 1998, σ. I-8237, σκέψη 24, καθώς και της 14ης Σεπτεμβρίου 2000, C-343/98, Collino και Chiappero, Συλλογή 2000, σ. I-6659, σκέψη 36), πρέπει εκ προοιμίου να τονιστεί ότι, κατά τις διαπιστώσεις του αιτούντος δικαστηρίου, τις οποίες δεν αμφισβήτησε η Ιταλική Κυβέρνηση, το ΔΤΒ προσωπικό που εργαζόταν στα δημόσια σχολεία στην Ιταλία δικαιούται τέτοια προστασία. Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης μπορεί να επικαλεστεί τη σχετική με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων νομοθεσία της Ενώσεως, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής της νομοθεσίας αυτής.

40 Προκαταρκτικώς, διαπιστώνεται ακόμη ότι η πρόσληψη του εν λόγω προσωπικού πραγματοποιήθηκε την 1η Ιανουαρίου 2000, δηλαδή πριν την προθεσμία που είχε ταχθεί στα κράτη μέλη για τη μεταφορά της οδηγίας 98/50 στην εσωτερική νομοθεσία και πριν τη θέσπιση της οδηγίας 2001/23. Κατά συνέπεια, το ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα της αρχικής εκδοχής της οδηγίας 77/187 (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 20ής Νοεμβρίου 2003, C-340/01, Abler κ.λπ., Συλλογή 2003, σ. I-14023, σκέψη 5, καθώς και της 9ης Μαρτίου 2006, C-499/04, Werhof, Συλλογή 2006, σ. I-2397, σκέψεις 15 και 16).

41 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της αρχικής εκδοχής της οδηγίας 77/187, η οδηγία αυτή εφαρμόζεται «επί μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλο επιχειρηματία, οι οποίες προκύπτουν από συμβατική εκχώρηση ή συγχώνευση». Πρέπει, συνεπώς, να εξεταστεί αν η πρόσληψη, από διοικητική αρχή κράτους μέλους, του προσωπικού που εργαζόταν για άλλη διοικητική αρχή με αρμοδιότητες όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης συγκεντρώνει τα στοιχεία που αναφέρει η διάταξη αυτή.

Επί της υπάρξεως «επιχειρήσεως» κατά την έννοια της οδηγίας 77/187

42 Επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187 αποτελεί κάθε σταθερά οργανωμένη οικονομική οντότητα, ανεξαρτήτως της νομικής μορφής της και του τρόπου χρηματοδοτήσεώς της. Οικονομική οντότητα αποτελεί, δηλαδή, κάθε οργανωμένο σύνολο προσώπων και στοιχείων, το οποίο καθιστά δυνατή την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας με την οποία επιδιώκεται ίδιος σκοπός και το οποίο είναι επαρκώς οργανωμένο και αυτοτελές (αποφάσεις της 10ης Δεκεμβρίου 1998, C-127/96, C-229/96 και C-74/97, Hernández Vidal κ.λπ., Συλλογή 1998, σ. I-8179, σκέψεις 26 και 27, της 26ης Σεπτεμβρίου 2000, C-175/99, Mayeur, Συλλογή 2000, σ. I-7755, σκέψη 32, καθώς και προπαρατεθείσα απόφαση Abler κ.λπ., σκέψη 30· βλ. επίσης, σχετικά με το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23, αποφάσεις της 13ης Σεπτεμβρίου 2007, C-458/05, Jouni κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-7301, σκέψη 31, και της 29ης Ιουλίου 2010, C-151/09, UGT-FSP, Συλλογή 2010, σ. I-7591, σκέψη 26).

43 Η έννοια της «οικονομικής δραστηριότητας» που περιλαμβάνεται στον παρατεθέντα στην προηγούμενη σκέψη ορισμό καλύπτει κάθε δραστηριότητα προσφοράς αγαθών ή παροχής υπηρεσιών σε συγκεκριμένη αγορά (αποφάσεις της 25ης Οκτωβρίου 2001, C-475/99, Ambulanz Glöckner, Συλλογή 2001, σ. I-8089, σκέψη 19, της 24ης Οκτωβρίου 2002, C-82/01 P, Aéroports de Paris κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-9297, σκέψη 79, καθώς και της 10ης Ιανουαρίου 2006, C-222/04, Cassa di Risparmio di Firenze κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-289, σκέψη 108).

44 Δεν αποτελούν εξ ορισμού οικονομική δραστηριότητα οι δραστηριότητες που συνίστανται στην άσκηση δημόσιας εξουσίας (βλ., ιδίως, απόφαση της 1ης Ιουλίου 2008, C-49/07, MOTOE, Συλλογή 2008, σ. I-4863, σκέψη 24 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και, όσον αφορά την οδηγία 77/187, απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 1996, C-298/94, Henke, Συλλογή 1996, σ. I-4989, σκέψη 17). Έχουν, αντιθέτως, χαρακτηριστεί ως οικονομικές δραστηριότητες υπηρεσίες οι οποίες, ενώ δεν περιλαμβάνουν άσκηση δημόσιας εξουσίας, εντούτοις παρέχονται προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος χωρίς να αποσκοπούν στην επίτευξη κέρδους και είναι ανταγωνιστικές υπηρεσιών παρεχομένων από φορείς κερδοσκοπικού χαρακτήρα (βλ. συναφώς, αποφάσεις της 23ης Απριλίου 1991, C-41/90, Höfner και Elser, Συλλογή 1991, σ. I-1979, σκέψη 22, προπαρατεθείσα απόφαση Aéroports de Paris κατά Επιτροπής, σκέψη 82, καθώς και προπαρατεθείσα απόφαση Cassa di Risparmio di Firenze κ.λπ., σκέψεις 122 και 123).

45 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από το άρθρο 8 του νόμου 124/99, το ΔΤΒ προσωπικό των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που εργάζεται στα δημόσια σχολεία μετατάχθηκε στο Δημόσιο. Από τη δικογραφία προκύπτει επίσης ότι το προσωπικό αυτό παρέχει επικουρικές υπηρεσίες, απαραίτητες προκειμένου τα σχολεία να παρέχουν εκπαίδευση υπό τις καλύτερες δυνατές συνθήκες. Οι υπηρεσίες αυτές συνίστανται, μεταξύ άλλων, στην καθαριότητα και συντήρηση των εγκαταστάσεων, καθώς και σε εργασίες διοικητικής υποστήριξης.

46 Εξάλλου, από την περιγραφή των πραγματικών περιστατικών που παραθέτει το αιτούν δικαστήριο, όπως επίσης από το άρθρο 9 της υπουργικής αποφάσεως της 23ης Ιουλίου 1999 προκύπτει ότι η παροχή των υπηρεσιών αυτών έχει ανατεθεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, σε ιδιωτικές επιχειρήσεις με υπεργολαβία. Κατά τα λοιπά, δεν αμφισβητείται ότι οι υπηρεσίες αυτές δεν συνιστούν άσκηση δημόσιας εξουσίας.

47 Προκύπτει, συνεπώς, ότι οι δραστηριότητες των εργαζομένων τους οποίους αφορούσε η επίμαχη στην κύρια δίκη μετάταξη έχουν οικονομικό χαρακτήρα, κατά την έννοια της προπαρατεθείσας νομολογίας, και κατατείνουν σε ίδιο σκοπό, ο οποίος συνίσταται στην τεχνική και διοικητική υποστήριξη των σχολείων. Κατά τα λοιπά, δεν αμφισβητείται ότι το ΔΤΒ προσωπικό αποτελεί οργανωμένο σύνολο εργαζομένων.

48 Πρέπει ακόμη να εξεταστεί, υπό το πρίσμα της νομολογίας που παρατίθεται στη σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως και των παρατηρήσεων της Ιταλικής Κυβερνήσεως, πρώτον, αν ο χαρακτηρισμός του συγκεκριμένου προσωπικού ως «επιχειρήσεως» προσκρούει στην απουσία περιουσιακών στοιχείων, δεύτερον, αν το σύνολο αυτό εργαζομένων έχει την απαιτούμενη αυτοτέλεια, ώστε να χαρακτηριστεί ως οικονομική οντότητα, και, συνεπώς, ως επιχείρηση, και, τρίτον, αν ασκεί κάποια επιρροή το γεγονός ότι οι εν λόγω εργαζόμενοι εργάζονται στη δημόσια διοίκηση.

49 Όσον αφορά, πρώτον, την απουσία περιουσιακών στοιχείων, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως διαπιστώσει ότι, σε ορισμένους τομείς η δραστηριότητα στηρίζεται κυρίως στο εργατικό δυναμικό. Στις περιπτώσεις αυτές, ένα οργανωμένο σύνολο εργαζομένων μπορεί, παρά την απουσία σημαντικών, ενσώματων ή άυλων, περιουσιακών στοιχείων, να αντιστοιχεί σε οικονομική οντότητα, κατά την έννοια της οδηγίας 77/187 (βλ. μεταξύ άλλων, όσον αφορά τις υπηρεσίες καθαριότητας, προπαρατεθείσες αποφάσεις Hernández Vidal κ.λπ., σκέψη 27, καθώς και Hidalgo κ.λπ., σκέψη 26· βλ. επίσης, σχετικά με την οδηγία 2001/23, απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2011, C-463/09, CLECE, Συλλογή 2011, σ. I-95, σκέψη 39).

50 Η νομολογία αυτή έχει εφαρμογή στην περίπτωση που εξετάζεται στο πλαίσιο της κύριας δίκης, δεδομένου ότι ουδεμία από τις δραστηριότητες στις οποίες απασχολείται το οικείο σύνολο εργαζομένων απαιτεί σημαντικά περιουσιακά στοιχεία. Δεν μπορεί, συνεπώς, να αποκλειστεί ο χαρακτηρισμός του συγκεκριμένου συνόλου εργαζομένων ως οικονομικής οντότητας, επειδή η οντότητα αυτή δεν περιλαμβάνει, πέραν του προσωπικού, ενσώματα ή άυλα περιουσιακά στοιχεία.

51 Όσον αφορά, δεύτερον, το ζήτημα αν ένα σύνολο εργαζομένων, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, διαθέτει επαρκή αυτοτέλεια, υπενθυμίζεται ότι, στο πλαίσιο της σχετικής με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων νομοθεσία της Ενώσεως, η έννοια της αυτοτέλειας υποδηλώνει την εξουσία των υπευθύνων του συγκεκριμένου συνόλου εργαζομένων να οργανώνουν κατά τρόπο σχετικώς ελεύθερο και ανεξάρτητο την εργασία στο εσωτερικό του εν λόγω συνόλου και, ειδικότερα, την εξουσία να δίδουν εντολές και να κατανέμουν καθήκοντα στους υφιστάμενούς τους εργαζομένους, χωρίς την άμεση παρέμβαση άλλων οργανωτικών δομών του

εργοδότη (βλ. συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση UGT-FSP, σκέψεις 42 και 43). Βεβαίως, η διαπίστωση περί αρκούντως αυτοτελούς οντότητας δεν αναιρείται καταρχήν από το γεγονός ότι ο εργοδότης επιβάλλει στο εν λόγω σύνολο συγκεκριμένες υποχρεώσεις και, συνεπώς, ασκεί μεγάλη επιρροή στις δραστηριότητές του, πλην όμως το συγκεκριμένο σύνολο πρέπει να διατηρεί ορισμένη ελευθερία κατά την οργάνωση και εκτέλεση της υπηρεσίας του (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Hidalgo κ.λπ., σκέψη 27).

52 Εν προκειμένω, με την επιφύλαξη των διαπιστώσεων του αιτούντος δικαστηρίου, προκύπτει ότι το ΔΤΒ προσωπικό των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που εργαζόταν στα σχολεία αποτελούσε, στο εσωτερικό των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, οντότητα έχουσα τη δυνατότητα να οργανώνει και να εκτελεί τα καθήκοντά της υπό συνθήκες σχετικής ελευθερίας και ανεξαρτησίας, εκτελώντας, μεταξύ άλλων, τις εντολές των μελών εκείνων του ΔΤΒ προσωπικού στα οποία είχαν ανατεθεί συντονιστικά και διευθυντικά καθήκοντα.

53 Όσον αφορά, τρίτον και τέλος, το γεγονός ότι το μεταταχθέν προσωπικό και οι δραστηριότητές του εντάσσονται στη δημόσια διοίκηση, υπενθυμίζεται ότι τούτο δεν αποτελεί επαρκή λόγο εξαιρέσεως της συγκεκριμένης οντότητας από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/187 (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Collino και Chiappero, σκέψεις 33 και 35). Η αντίθετη άποψη θα προσέκρουσε στη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία κάθε οργανωμένο σύνολο προσώπων και στοιχείων, το οποίο καθιστά δυνατή την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας με την οποία επιδιώκεται ίδιος σκοπός και το οποίο είναι επαρκώς οργανωμένο και αυτοτελές, συνιστά «επιχείρηση» κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187, ανεξαρτήτως νομικής μορφής και τρόπου χρηματοδοτήσεως.

54 Μολονότι, όπως τονίζει η Ιταλική Κυβέρνηση, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/187 η «διαρθρωτική αναδιοργάνωση της δημόσιας διοίκησης» ή η «μεταβίβαση διοικητικών αρμοδιοτήτων από μία δημόσια διοικητική αρχή σε άλλη», εξαίρεση η οποία εν συνεχεία καθιερώθηκε με το

άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, μετά την τροποποίησή της από την οδηγία 98/50, καθώς και με το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23, εντούτοις, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο και υπενθυμίζει ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 49 έως 51 των προτάσεών του, οι προαναφερθέντες όροι καλύπτουν μόνον περιπτώσεις κατά τις οποίες η μεταβίβαση αφορά δραστηριότητες εμπίπτουσες στην άσκηση δημόσιας εξουσίας (προπαρατεθείσα απόφαση Collino και Chiappero, σκέψεις 31 και 32 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

55 Βεβαίως, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η μετάταξη του ΔΤΒ προσωπικού των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης προς το Ministero εντάσσεται στη διαρθρωτική αναδιοργάνωση της δημόσιας διοίκησης στην Ιταλία. Πάντως, το Δικαστήριο δεν έχει αποφανθεί ότι κάθε μεταβίβαση σχετική με αναδιοργάνωση της δημόσιας διοίκησης εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/187, αλλ' έχει απλώς διευκρινίσει, με τη νομολογία που επικαλείται η Ιταλική Κυβέρνηση, ότι η αναδιοργάνωση της δημόσιας διοίκησης και η μεταβίβαση διοικητικών αρμοδιοτήτων από μία διοικητική αρχή σε άλλη δεν συνιστούν, αφεαυτές και εξ ορισμού, μεταβίβαση επιχειρήσεως κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Henke, σκέψη 14, Mayeur, σκέψη 33, καθώς και Collino και Chiappero, σκέψη 31).

56 Το Δικαστήριο έχει κρίνει, μεταξύ άλλων, ότι ο σχηματισμός ενώσεως οργανισμών της τοπικής αυτοδιοίκησης και η μεταβίβαση σε αυτήν διοικητικών αρμοδιοτήτων των οργανισμών που την αποτελούν συνιστά αναδιάρθρωση αναγόμενη στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και, ως εκ τούτου, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/187 (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Henke, σκέψεις 16 και 17), ενώ, σε άλλες περιπτώσεις, έχει κρίνει ότι η μετάθεση προσωπικού που ασκεί καθήκοντα οικονομικής φύσεως σε διοικητική αρχή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής (βλ., ιδίως, προπαρατεθείσες αποφάσεις Hidalgo κ.λπ., σκέψη 24, καθώς και Collino και Chiappero, σκέψη 32).

57 Δεν θα ήταν εύλογο να συναχθεί από τη νομολογία αυτή ότι οι εργαζόμενοι στο δημόσιο, οι οποίοι προστατεύονται ως εργαζόμενοι από την εθνική νομοθεσία και μετατάσσονται σε άλλον εργοδότη εντός της δημόσιας διοίκησης, δεν μπορούν να

τύχουν της προστασίας που παρέχει η οδηγία 77/187, απλώς και μόνον επειδή η μετάταξη πραγματοποιείται στο πλαίσιο της αναδιοργανώσεως της εν λόγω αρχής.

58 Σημειωτέον, συναφώς, ότι, αν η ερμηνεία αυτή γινόταν δεκτή, η οικεία διοικητική αρχή θα είχε τη δυνατότητα να εξαιρεί κάθε υποχρεωτική για τους εν λόγω εργαζομένους μετάταξη από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, επικαλούμενη απλώς και μόνον το γεγονός ότι η μετάταξη αποτελεί μέρος της αναδιοργανώσεως του προσωπικού. Πολλές κατηγορίες εργαζομένων που ασκούν οικονομική δραστηριότητα κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου θα στερούνταν έτσι την προστασία της οδηγίας 77/187. Τούτο θα ήταν αντίθετο τόσο προς το γράμμα του άρθρου 2 της οδηγίας, κατά το οποίο εκχωρητής και εκδοχέας μπορεί να είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει την ιδιότητα του εργοδότη, όσο και προς την υποχρέωση περιοριστικής ερμηνείας των εξαιρέσεων από την εφαρμογή της οδηγίας αυτής, λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου σκοπού κοινωνικής προστασίας (βλ., όσον αφορά την οδηγία 2001/23, απόφαση της 11ης Ιουνίου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-516/07, Συλλογή 2009, σ. I-4959, σκέψη 30 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

59 Τονίζεται, τέλος, ότι η εφαρμογή των κανόνων της οδηγίας 77/187 σε περιπτώσεις όπως η εξεταζόμενη στην κύρια δίκη δεν θίγει το δικαίωμα των κρατών μελών να προβαίνουν σε εξορθολογισμό της δημόσιας διοίκησης. Μόνη συνέπεια της εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας είναι να μην περιέρχονται οι μετατασσόμενοι εργαζόμενοι, ως εκ της μεταβιβάσεως και μόνον, σε δυσμενέστερη θέση σε σχέση με αυτή στην οποία βρίσκονταν πριν τη μεταβίβαση. Όπως έχει επανειλημμένως αποφανθεί το Δικαστήριο και όπως, άλλωστε, προκύπτει από το άρθρο 4 της οδηγίας 77/187, η οδηγία δεν αφαιρεί από τα κράτη μέλη την ευχέρεια να επιτρέπουν στους εργοδότες να προβαίνουν σε δυσμενή για τους εργαζομένους μεταβολή των σχέσεων εργασίας, ιδίως όσον αφορά την προστασία από τις απολύσεις και τις αποδοχές. Η οδηγία απλώς απαγορεύει την επέλευση τέτοιων μεταβολών επ' ευκαιρία και εξαιτίας της μεταβιβάσεως (βλ. συναφώς, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 10ης Φεβρουαρίου 1988, 324/86, Foreningen af Arbejdsledere i Danmark, η λεγόμενη «Daddy's Dance Hall», Συλλογή 1988, σ. 739, σκέψη 17, της 12ης Νοεμβρίου 1992, C-209/91, Watson, Συλλογή 1992, σ. I-5755, σκέψη 28, καθώς και Collino και Chiappero, σκέψη 52).

Επί της υπάρξεως «μεταβιβάσεως» η οποία προκύπτει από «συμβατική εκχώρηση ή συγχώνευση» κατά την έννοια της οδηγίας 77/187

60 Για να διαπιστωθεί αν υφίσταται «μεταβίβαση» επιχειρήσεως κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187, το αποφασιστικό κριτήριο είναι αν η συγκεκριμένη οντότητα διατηρεί την ταυτότητά της μετά τη μεταβίβασή της στον νέο εργοδότη (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 18ης Μαρτίου 1986, 24/85, Spijkers, Συλλογή 1986, σ. 1119, σκέψεις 11 και 12, καθώς και προπαρατεθείσα απόφαση UGT-FSP, σκέψη 22).

61 Αν η συγκεκριμένη οντότητα λειτουργεί χωρίς σημαντικά περιουσιακά στοιχεία, η διατήρηση της ταυτότητάς της κατόπιν της μεταβιβάσεώς της δεν μπορεί να εξαρτάται από τη μεταβίβαση τέτοιων στοιχείων (προπαρατεθείσες αποφάσεις Hernández Vidal κ.λπ., σκέψη 31, Hidalgo κ.λπ., σκέψη 31, καθώς και UGT-FSP, σκέψη 28).

62 Σε μια τέτοια περίπτωση, η οποία, όπως διαπιστώθηκε με τη σκέψη 50 της παρούσας αποφάσεως συντρέχει στην υπόθεση της κύριας δίκης, το συγκεκριμένο σύνολο εργαζομένων διατηρεί την ταυτότητά του εφόσον ο νέος εργοδότης συνεχίζει τις δραστηριότητες και προσλαμβάνει σημαντικό τμήμα, από άποψη αριθμού και ικανοτήτων, του προσωπικού (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Hernández Vidal κ.λπ., σκέψη 32, καθώς και UGT-FSP, σκέψη 29).

63 Όσον αφορά τον όρο «συμβατική εκχώρηση ή συγχώνευση», που επίσης περιλαμβάνεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο, λόγω των διαφορών μεταξύ των γλωσσικών αποδόσεων της οδηγίας αυτής, καθώς και των αποκλίσεων μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών όσον αφορά τις έννοιες στις οποίες αντιστοιχούν οι όροι αυτοί, έχει προβεί σε αρκούντως ελαστική ερμηνεία των όρων αυτών, προς εξυπηρέτηση του σκοπού της εν λόγω οδηγίας, ο οποίος συνίσταται στην προστασία των μισθωτών σε περίπτωση μεταβιβάσεως της επιχειρήσεως (αποφάσεις της 19ης Μαΐου 1992, C-29/91, Redmond Stichting, Συλλογή 1992, σ. I-3189, σκέψεις 10 και 11, της 7ης Μαρτίου 1996, C-171/94 και C-172/94, Merckx και Neuhuys, Συλλογή 1996, σ. I-1253, σκέψη 28, καθώς και προπαρατεθείσα απόφαση Jouini κ.λπ., σκέψη 24). Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι δεν αποκλείεται η εφαρμογή της οδηγίας, όταν η μεταβίβαση προκύπτει από

μονομερείς αποφάσεις των δημοσίων αρχών και όχι από σύμπτωση βουλήσεων (βλ., ιδίως, προπαρατεθείσες αποφάσεις Redmond Stichting, σκέψεις 15 έως 17, Collino και Chiappero, σκέψη 34, καθώς και UGT-FSP, σκέψη 25).

64 Χωρίς να αμφισβητεί τη νομολογία που παρατίθεται στις σκέψεις 60 έως 63 της παρούσας αποφάσεως ούτε το γεγονός ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη μεταβίβαση στηρίζεται στον νόμο 124/99 και, συνεπώς, προκύπτει από μονομερή απόφαση δημόσιας εξουσίας, η Ιταλική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι, εν προκειμένω, η μετάταξη του συγκεκριμένου προσωπικού στο Ιταλικό Δημόσιο είχε προαιρετικό χαρακτήρα, διότι οι εν λόγω εργαζόμενοι μπορούσαν να επιλέξουν να παραμείνουν στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν υφίσταται μεταβίβαση κατά την έννοια της οδηγίας 77/187.

65 Η επισήμανση αυτή της Ιταλικής Κυβερνήσεως στηρίζεται, όμως, σε εκδοχή των πραγματικών περιστατικών αντιφάσκουσα τόσο προς την απόφαση περί παραπομπής, όσο και προς τον νόμο 124/99. Ειδικότερα, από το άρθρο 8, παράγραφος 2, του νόμου αυτού προκύπτει ότι δυνατότητα να παραμείνουν στον αρχικό εργοδότη είχαν μόνον οι εργαζόμενοι του ΔΤΒ προσωπικού για τους οποίους δεν υπήρχαν στον εκδοχέα θέσεις εργασίας αντίστοιχες προς τα προσόντα τους και τα καθήκοντά τους. Από τον κανόνα αυτόν, καθώς και από το γράμμα άλλων διατάξεων του εν λόγω άρθρου 8 προκύπτει ότι η μετάταξη αφορούσαν καταρχήν το σύνολο του ΔΤΒ προσωπικού των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που εργαζόταν στα σχολεία.

66 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η πρόσληψη, από διοικητική αρχή κράτους μέλους, του προσωπικού που εργαζόταν για άλλη διοικητική αρχή με αντικείμενο την παροχή επικουρικής φύσεως υπηρεσιών στα σχολεία, οι οποίες περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, υπηρεσίες συντηρήσεως και διοικητικής υποστηρίξεως, συνιστά «μεταβίβαση επιχειρήσεως» εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/187, εφόσον το εν λόγω προσωπικό συνιστά οργανωμένο σύνολο εργαζομένων οι οποίοι προστατεύονται από τη σχετική με την προστασία των εργαζομένων νομοθεσία του κράτους μέλους αυτού.

Επί του δεύτερου και τρίτου ερωτήματος

67 Με το δεύτερο και τρίτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 3 της οδηγίας 77/187 έχει την έννοια ότι, ενόψει του υπολογισμού των αποδοχών των εργαζομένων κατόπιν της μεταβιβάσεως επιχειρήσεως κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, ο εκδοχέας πρέπει να λάβει υπόψη του την προϋπηρεσία των εργαζομένων αυτών στον εκχωρητή.

68 Συναφώς, πρέπει προηγουμένως να εξεταστεί αν σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης έχει εφαρμογή η προπαρατεθείσα απόφαση Collino και Chiappero, με την οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε σχετικά με αναγνώριση της προϋπηρεσίας σε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεως και την οποία επικαλούνται, με τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν στο Δικαστήριο, τόσο η προσφεύγουσα της κύριας δίκης όσο και η Ιταλική Κυβέρνηση.

69 Με την απόφαση αυτή κρίθηκε ότι οι εργαζόμενοι της μεταβιβασθείσας επιχειρήσεως δεν αντλούν από την προϋπηρεσία τους στο εκχωρητή αυτή καθαυτή δικαίωμα που μπορούν να προβάλουν έναντι του εκδοχέα, πλην όμως η εν λόγω προϋπηρεσία αποτελεί τη βάση για τον καθορισμό ορισμένων οικονομικής φύσεως δικαιωμάτων των εργαζομένων, τα οποία πρέπει, καταρχήν, να διατηρηθούν έναντι εκδοχέα όπως και έναντι του εκχωρητή (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Collino και Chiappero, σκέψη 50).

70 Το Δικαστήριο, αφού υπενθύμισε ότι ο εκδοχέας μπορεί, εκτός της περιπτώσεως της μεταβιβάσεως επιχειρήσεως και κατά το μέτρο που του το επιτρέπει η εθνική νομοθεσία, να τροποποιεί τους όρους των αποδοχών κατά τρόπο δυσμενή για τους εργαζόμενους, αποφάνθηκε ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187 έχει την έννοια ότι, για τον υπολογισμό των δικαιωμάτων οικονομικής φύσεως, ο εκδοχέας οφείλει να λαμβάνει υπόψη το σύνολο των ετών υπηρεσίας του προσωπικού της μεταβιβασθείσας επιχειρήσεως, στο μέτρο που η υποχρέωση αυτή απέρρεε από τη σχέση μεταξύ του προσωπικού και του εκχωρητή και σύμφωνα με τους όρους που συνομολογήθηκαν στο πλαίσιο της σχέσεως αυτής (προπαρατεθείσα απόφαση Collino και Chiappero, σκέψεις 51 και 52).

71 Πάντως, στην υπόθεση όπου αντιδικούν η I. Scattolon και το Ministero, δεν αμφισβητείται ότι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του μεταταχθέντος προσωπικού και του εκχωρητή καθορίζονταν από συλλογική σύμβαση, και συγκεκριμένα από τη CCNL του προσωπικού των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, η οποία υποκαταστάθηκε, από την ημερομηνία της μεταβιβάσεως, την 1η Ιανουαρίου 2000, από την ισχύουσα για τον εκδοχέα συλλογική σύμβαση, δηλαδή τη CCNL των σχολείων. Υπό τις συνθήκες αυτές, σε αντίθεση με την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Collino και Chiappero, η ζητούμενη ερμηνεία της οδηγίας 77/187 δεν μπορεί να αφορά μόνον το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, αλλά και, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 75 των προτάσεών του, την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, δεδομένου ότι η τελευταία αυτή διάταξη καλύπτει, μεταξύ άλλων, την περίπτωση κατά την οποία, αντί της ισχύουσας για τον εκχωρητή συμβάσεως, εφαρμόζεται πλέον η ισχύουσα για τον εκδοχέα.

72 Κατά το γράμμα του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου 3, ο εκδοχέας υποχρεούται να τηρεί τους συμφωνηθέντες με συλλογική σύμβαση όρους εργασίας, ως αυτοί εφαρμόζονται και έναντι του εκχωρητή, σύμφωνα με τη σύμβαση, έως την καταγγελία ή τη λήξη της συλλογικής συμβάσεως ή την έναρξη ισχύος ή εφαρμογής άλλης συλλογικής συμβάσεως. Κατά το δεύτερο εδάφιο της ίδιας διατάξεως, τα κράτη μέλη δύνανται να περιορίζουν το διάστημα τηρήσεως των εν λόγω όρων εργασίας, υπό την αίρεση ότι το διάστημα αυτό δεν θα είναι κατώτερο του έτους.

73 Όπως έχει διευκρινίσει το Δικαστήριο, ο κανόνας του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 77/187 δεν μπορεί καθιστά άνευ ουσίας το πρώτο εδάφιο της παραγράφου αυτής. Το εν λόγω δεύτερο εδάφιο δεν απαγορεύει, επομένως, οι όροι εργασίας που καθορίζονται με τη συλλογική σύμβαση στην οποία υπαγόταν το οικείο προσωπικό πριν τη μεταβίβαση της επιχειρήσεως να παύσουν να εφαρμόζονται πριν την πάροδο ενός έτους από τη μεταβίβαση, ή ακόμη και αμέσως κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως, εφόσον επέλθει κάποιο από τα γεγονότα που προβλέπει το πρώτο εδάφιο της ίδιας παραγράφου, δηλαδή η καταγγελία ή η λήξη της συλλογικής συμβάσεως ή η έναρξη ισχύος ή εφαρμογής άλλης συλλογικής συμβάσεως (βλ. απόφαση της 9ης Μαρτίου 2006, C-499/04, Werhof, Συλλογή 2006, σ. I-2397, σκέψη 30, καθώς και, σχετικά με το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/23, απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2008, C-396/07, Juuri, Συλλογή 2008, σ. I-8883, σκέψη 34).

74 Επομένως, ο κανόνας του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 77/187, κατά τον οποίο «ο εκδοχέας διατηρεί τους όρους εργασίας που έχουν συμφωνηθεί από συλλογική σύμβαση κατά το ίδιο μέτρο που αυτοί έχουν προβλεφθεί για τον μεταβιβάζοντα, μέχρι την ημερομηνία […] ενάρξεως της […] εφαρμογής άλλης συλλογικής συμβάσεως», έχει την έννοια ότι επιτρέπεται στον εκδοχέα να εφαρμόζει, ακόμη και από την ημερομηνία της μεταβιβάσεως, τους όρους εργασίας που προβλέπει η ισχύουσα γι' αυτόν συλλογική σύμβαση, περιλαμβανομένων των σχετικών με τις αποδοχές όρων.

75 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η οδηγία 77/187 παρέχει μεν στον εκδοχέα και στους λοιπούς συμβαλλομένους ορισμένο περιθώριο χειρισμών όσον αφορά την πραγματοποίηση της μισθολογικής ενσωματώσεως των εργαζομένων της μεταβιβασθείσας επιχειρήσεως, ούτως ώστε η ενσωμάτωση αυτή να είναι προσαρμοσμένη στις συνθήκες της συγκεκριμένης μεταβιβάσεως, πλην όμως η μισθολογική ενσωμάτωση πρέπει να πραγματοποιηθεί κατά τρόπο σύμφωνο με τον σκοπό της εν λόγω οδηγίας. Όπως έχει επανειλημμένως αποφανθεί το Δικαστήριο, ο σκοπός αυτός συνίσταται στο να μην περιέρχονται οι εργαζόμενοι, λόγω της μεταβιβάσεως και μόνο, σε δυσμενέστερη θέση (απόφαση της 26ης Μαΐου 2005, C-478/03, Celtec, Συλλογή 2005, σ. I-4389, σκέψη 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και, σχετικά με την οδηγία 2001/23, διάταξη της 15ης Σεπτεμβρίου 2010, C-386/09, Briot, σκέψη 26).

76 Η χρήση αυτής της ευχέρειας, η οποία συνίσταται στην άμεση αντικατάσταση των όρων εργασίας που ίσχυαν για τους εργαζομένους της μεταβιβασθείσας επιχειρήσεως δυνάμει της ισχύουσας για τον εκχωρητή συλλογικής συμβάσεως από τους όρους εργασίας που προβλέπει η ισχύουσα για τον εκδοχέα συλλογική σύμβαση, δεν μπορεί, συνεπώς, να έχει ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα να επιβληθούν στους εν λόγω εργαζόμενους συνθήκες εργασίας συνολικά δυσμενέστερες σε σχέση με εκείνες που ίσχυαν πριν τη μεταβίβαση. Αν γινόταν δεκτό το αντίθετο, θα διακυβευόταν η επίτευξη του επιδιωκόμενου από την οδηγία 77/187 σκοπού σε όλους τους κλάδους όπου ισχύουν συλλογικές συμβάσεις, με συνέπεια να πλήττεται η πρακτική αποτελεσματικότητα της εν λόγω οδηγίας.

77 Αντιθέτως, είναι αλυσιτελής η επίκληση της οδηγίας 77/187 προς βελτίωση των σχετικών με τις αποδοχές ή άλλων όρων εργασίας σε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεως. Όπως, εξάλλου, επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 94 των

προτάσεών του, η εν λόγω οδηγία δεν απαγορεύει να υπάρχουν μισθολογικές διαφορές μεταξύ των εργαζομένων της μεταβιβασθείσας επιχειρήσεως και εκείνων που ήδη εργάζονταν, κατά τον χρόνο της μεταβιβάσεως, για τον εκδοχέα. Η νομιμότητα τέτοιων διαφορών ενδέχεται να προσκρούει σε άλλους κανόνες ή αρχές του δικαίου, πλην όμως η οδηγία 77/187 αποσκοπεί αποκλειστικά στο να μην περιέρχονται οι εργαζόμενοι, λόγω τη μεταβιβάσεως και μόνον, σε δυσμενέστερη, σε σχέση με την προτέρα, κατάσταση.

78 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι με τις εκτελεστικές πράξεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, του νόμου 124/99 καθορίστηκαν τα της μετατάξεως του ΔΤΒ προσωπικού των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης στο Ministero, κατά τέτοιον τρόπο ώστε οι οικείοι εργαζόμενοι να υπαχθούν, από την ημερομηνία της μετατάξεως, στην ισχύουσα για το Ministero συλλογική σύμβαση, δηλαδή στη CCNL των σχολείων χωρίς, όμως, να τοποθετηθούν σε μισθολογικό κλιμάκιο αντίστοιχο προς την προϋπηρεσία τους στον εκχωρητή.

79 Το γεγονός ότι το Ministero, αντί να αναγνωρίσει εξ ολοκλήρου την προϋπηρεσία αυτή, υπολόγισε για κάθε εργαζόμενο «πλασματική» προϋπηρεσία είχε αποφασιστική σημασία κατά τον καθορισμό των σχετικών με τις αποδοχές όρων εργασίας του μεταταχθέντος προσωπικού. Συγκεκριμένα, βάσει της CCNL των σχολείων, η τοποθέτηση σε μισθολογικό κλιμάκιο και οι μισθολογικές προαγωγές εξαρτώνται ως επί το πλείστον από την προϋπηρεσία, όπως αυτή υπολογίζεται και αναγνωρίζεται από το Ministero.

80 Δεν αμφισβητείται, επίσης, ότι τα καθήκοντα που ασκούσε στα δημόσια σχολεία το ΔΤΒ προσωπικό των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πριν τη μεταβίβαση είναι παρόμοια, αν όχι πανομοιότυπα, προς τα καθήκοντα του ΔΤΒ προσωπικού του Ministero. Επομένως, η προϋπηρεσία του μεταταχθέντος προσωπικού στον εκχωρητή μπορεί να χαρακτηριστεί ως ισότιμη προς την προϋπηρεσία του ΔΤΒ προσωπικού που εργαζόταν, πριν τη μετάταξη, στο Ministero με τα ίδια καθήκοντα.

81 Υπό τις περιστάσεις αυτές, που ως χαρακτηριστικό έχουν το ότι η ουσιώδης μείωση των αποδοχών των μεταταχθέντων εργαζομένων σε σχέση με την αμέσως προτέρα της μετατάξεως κατάστασή τους μπορούσε να αποφευχθεί, διά της, μερικής έστω, αναγνωρίσεως της προϋπηρεσίας τους στον εκδοχέα, θα αντέβαινε στον σκοπό της οδηγίας 77/187, όπως αυτός υπενθυμίζεται και προσδιορίζεται με τις σκέψεις 75 έως 77 της παρούσας αποφάσεως, το να μη ληφθεί υπόψη η εν λόγω προϋπηρεσία κατά το αναγκαίο μέτρο, ώστε οι αποδοχές των εν λόγω εργαζομένων να διατηρηθούν περίπου στα επίπεδα των αποδοχών που λάμβαναν από τον εκχωρητή (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2004, C-425/02, Delahaye, Συλλογή 2004, σ. I-10823, σκέψη 34).

82 Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει αν η προσφεύγουσα της κύριας δίκης υπέστη κατά τη μετάταξή της τέτοια μείωση αποδοχών. Προς τούτο, το αιτούν δικαστήριο πρέπει, μεταξύ άλλων, να εξετάσει το επιχείρημα του Ministero ότι, με τον περιγραφόμενο στη σκέψη 79 της παρούσας αποφάσεως υπολογισμό, εξασφαλίστηκε ότι το οικείο ΔΤΒ προσωπικό δεν βρίσκεται, λόγω της μετατάξεως και μόνο, σε κατάσταση συνολικά δυσμενέστερη σε σχέση με την αμέσως προτέρα της μετατάξεως κατάσταση.

83 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, εφόσον η μεταβίβαση επιχειρήσεως, κατά την έννοια της οδηγίας 77/187 έχει ως συνέπεια την άμεση εφαρμογή, στους εργαζομένους της επιχειρήσεως αυτής, της ισχύουσας για τον εκδοχέα συλλογικής συμβάσεως και οι σχετικοί με τις αποδοχές όροι της συμβάσεως αυτής σχετίζονται, μεταξύ άλλων, με την προϋπηρεσία, το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής απαγορεύει την ουσιώδη μείωση των αποδοχών των εν λόγω εργαζομένων, σε σχέση με τα ισχύοντα αμέσως πριν τη μεταβίβαση, εφόσον η μείωση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι η προϋπηρεσία τους στον εκχωρητή, ισότιμη προς την προϋπηρεσία των εργαζομένων στον εκδοχέα, δεν έχει ληφθεί υπόψη από τον εκδοχέα κατά τον προσδιορισμό του εισαγωγικού μισθολογικού κλιμακίου τους. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει αν, στη συγκεκριμένη περίπτωση, υπήρξε τέτοια μείωση αποδοχών.

Επί του τέταρτου ερωτήματος

84 Κατόπιν της απαντήσεως στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα, δεν είναι απαραίτητο να εξεταστεί αν η επίμαχη εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως εφαρμόστηκε στην περίπτωση της προσφεύγουσας της κύριας δίκης, παραβιάζει τις αρχές που αναφέρει το αιτούν δικαστήριο στο τέταρτο ερώτημά του. Επομένως, παρέλκει η απάντηση στο τελευταίο αυτό ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

85 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

1) Η πρόσληψη, από διοικητική αρχή κράτους μέλους, του προσωπικού που εργαζόταν για άλλη διοικητική αρχή με αντικείμενο την παροχή επικουρικής φύσεως υπηρεσιών στα σχολεία, οι οποίες περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, υπηρεσίες συντηρήσεως και διοικητικής υποστηρίξεως, συνιστά «μεταβίβαση επιχειρήσεως» εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων, εφόσον το εν λόγω προσωπικό συνιστά οργανωμένο σύνολο εργαζομένων οι οποίοι προστατεύονται

από τη σχετική με την προστασία των εργαζομένων νομοθεσία του κράτους μέλους αυτού.

2) Εφόσον η μεταβίβαση επιχειρήσεως, κατά την έννοια της οδηγίας 77/187, έχει ως συνέπεια την άμεση εφαρμογή, στους εργαζομένους της επιχειρήσεως αυτής, της ισχύουσας για τον εκδοχέα συλλογικής συμβάσεως και οι σχετικοί με τις αποδοχές όροι της συμβάσεως αυτής σχετίζονται, μεταξύ άλλων, με την προϋπηρεσία, το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής απαγορεύει την ουσιώδη μείωση των αποδοχών των εν λόγω εργαζομένων, σε σχέση με τα ισχύοντα αμέσως πριν τη μεταβίβαση, εφόσον η μείωση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι η προϋπηρεσία τους στον εκχωρητή, ισότιμη προς την προϋπηρεσία των εργαζομένων στον εκδοχέα, δεν έχει ληφθεί υπόψη από τον εκδοχέα κατά τον προσδιορισμό του εισαγωγικού μισθολογικού κλιμακίου τους. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει αν, στη συγκεκριμένη περίπτωση, υπήρξε τέτοια μείωση αποδοχών.

(υπογραφές)